

**‘Što žene žele?
Ženski glasovi
u parlamen-
tarnim
izborima
2011. godine.’**

www.libela.org

Sadržaj

Uvod, 3

O Ženskoj platformi, 4

Ženska prava, 12

Socijalna pravda i jednake mogućnosti na tržištu rada, 14

Ravnopravno sudjelovanje žena u javnom i političkom,

a muškaraca u obiteljskom i privatnom životu, 16

Kvalitetan javni zdravstveni sustav te seksualna i

reproduktivna prava i slobode, 18

Djelotvorna podrška ženama žrtvama nasilja, 20

Obrazovanje oslobođeno stereotipa i predrasuda, 22

Ženska platforma predstavlja zahtjeve žena političkim strankama uoči parlamentarnih izbora 2011. godine.

Rezultat je razgovora koje su sa ženama diljem Hrvatske vodile aktivistice ženskih feminističkih organizacija CESI i BaBe! iz Zagreba, Domine iz Splita, CGI iz Poreča i Delfin iz Pakraca.

Ženska platforma nastala je iz želje da političari, a posebno lideri i liderice političkih stranaka čuju i uvažavaju ženske glasove i ženske interese u kreiranju svojih stranačkih programa. Ujedno predstavlja i zahtjev da sljedeća Vlada u javne politike ugradi rodnu perspektivu i da rodno osviještena politika bude temeljno načelo planiranja i provedbe Vladinih programa.

Činjenice o životu žena u Hrvatskoj:

Sredinom 2000. godine, u vrijeme najvećega ekonomskog rasta, žene su činile više od 60% nezaposlenih u Hrvatskoj. Sada je u Hrvatskoj nezaposleno 154.214 žena, što je 53,6% nezaposlenih. To ujednačavanje udjela nezaposlenih žena i muškaraca nije rezultat pojačanog zapošljavanja žena, nego gospodarske krize koja je najviše pogodila građevinsku industriju, u kojoj su najvećim dijelom zaposleni muškarci. Žene, pak, čine većinu u tekstilnoj industriji, ugostiteljskim i trgovačkim djelatnostima, obrazovanju, javnoj upravi, društvenim djelatnostima, socijalnim i osobnim uslužnim djelatnostima i dr. Prema službenim podacima Državnog zavoda za statistiku 2009. godine razlika u bruto plaćama između muškaraca i žena iznosila je 10,6%, pri čemu u tzv. 'ženskim' zanimanjima ta razlika ide i do 20%.

U 2010. godini na neodređeno je vrijeme zaposleno 10,1%, a na određeno 89,9% radnika/ca u Hrvatskoj. Više od polovice svih zaposlenih žena ima ugovore na određeno vrijeme.

Udio žena u poduzetništvu iznosi oko 30% i uočljiva je tendencija njegova rasta usprkos nedostatnom sustavu potpora ženskom poduzetništvu. No, što je poduzeće veće i što su mu veći prihodi, to je manje žena vlasnica: u mikropoduzećima je 31,8% žena vlasnica, u malim poduzećima 18,8%, a u srednje velikim poduzećima samo 12,0%. Istovremeno, poduzeća u vlasništvu žena bolje su se nosila s krizom i recesijom.

Žensko poduzetništvo raste samo u urbanim sredinama, dok u ruralnim gotovo uopće nema žena poduzetnica. Na pragu siromaštva živi 26% umirovljenica, a prosječno su mirovine žena 23% manje od mirovina muškaraca. Žene pripadnice nacionalnih manjina, žene s invaliditetom te općenito žene pripadnice manjinskih grupa suočavaju se s višestrukom diskriminacijom, teško pronalaze posao i ostvaruju svoja socijalna prava. Posebno su teške prilike žena Romkinja zbog niske razine obrazovanja, izrazito patrijarhalnih odnosa unutar zajednice te neriješenog građanskog statusa. U društvu postoji visoka razina homofobije te se LGBTIQ osobe suočavaju s nizom institucionalnih i društvenih prepreka pri ostvarenju svojih prava, izložene su nasilju i ne mogu uvijek računati na primjerenu zaštitu državnih institucija. Od gotovo 17 tisuća radno sposobnih osoba s invaliditetom samo je 349 zaposleno, od kojih samo 38% žena. Čak 62% osoba s invaliditetom nema nikakvu školu ili ima završenu samo osnovnu školu, dok je samo njih 3,7% završilo višu ili visoku školu. Većina osoba s invaliditetom nekvalificirani su radnici/ce, dok su drugi većinom zidari, automehaničari ili imaju slična 'muška' zanimanja. Zapošljavanje, društveni i javni/politički angažman žena u velikoj mjeri ovisi o tome jesu li im dostupne ustanove za odgoj i obrazovanje djece. U Hrvatskoj mjesto u vrtićima ima samo 58% djece. Njih 74% uključeno je u cjelodnevni (10-satni) boravak u vrtićima, ali postoje značajne regionalne razlike: u Slavoniji samo 20% djece može

boraviti u vrtićima 10 sati dnevno, a u Istri, Zagrebu i Primorju više od 60% djece. Skrb o djeci školskog uzrasta još je slabija, pa u nekim županijama samo jedna osnovna škola organizira produženi boravak za učenike i učenice. Istraživanja pokazuju da žene obavljaju 90% posla u kući i oko obitelji, a svega 3% muškaraca koristi pravo na roditeljski dopust.

Hrvatska ima jedan od najrestriktivnijih zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji u Europi te postoje kontradiktorni podaci o učinkovitosti primjene toga zakona. U Hrvatskoj ne postoji sustavno zdravstveno i seksualno obrazovanje, a sustav javnog zdravstva neravnomjerno je razvijen te su ginekološke ambulante često nepristupačne ženama koje žive u ruralnim krajevima te ženama s invaliditetom. Zbog slabe prometne povezanosti ruralnih područja javnim prijevozom, predugih listi čekanja, neprilagođenog radnog vremena ambulanti, i sl. žene nerijetko moraju na specijalistički pregled potrošiti čitav dan.

Žene svjedoče o lošem tretmanu tijekom trudnoće i poroda, pri čemu se osjećaju kao inkubatori, a ne ljudska bića. U Hrvatskoj ne postoji mogućnost izbora načina i mjesta poroda – tek nekoliko bolnica omogućava roditeljama različite načine rađanja (kada, stolčić i slično). Mnogi liječnici ne postupaju sukladno spoznajama i metodama koje se primjenjuju u Europi pa su tako žene podvrgnute brojnim nepotrebnim pregledima tijekom trudnoće te nepotrebnim i agresivnim postupcima tijekom poroda.

Nasilje je veliki neriješeni problem s kojim su suočene sve žene u Hrvatskoj, posebno zbog materijalne i druge ovisnosti o zlostavljaču. Upravo zbog ovisnosti o zlostavljaču većina žena s invaliditetom i žena pripadnica različitih manjinskih zajednica ne prijavljuje nasilje.

Ne postoji sustavno i dostatno financiranje ženskih autonomnih skloništa, a u velikom broju županija ne postoji ni jedno sklonište za žene žrtve nasilja. Od 2008. do 2010. godine 46 žena ubili su njihovi partneri ili drugi članovi obitelji.

Žrtve su silovanja u više od 90% slučajeva žene, najčešće u periodu adolescencije i dvadesetim godinama života, za razliku od počinitelja koji su uglavnom u tridesetim i četrdesetim godinama. Počinitelji seksualnog nasilja gotovo su bez iznimke muškarci.

I dalje postoji značajna segregacija pri odabiru zanimanja dječaka i djevojčica pri čemu djevojčice idu u zanimanja koja su slabije plaćena i donose manji društveni status. Prema podacima za 2008. godinu dječaci prevladavaju u industrijskim i obrtničkim školama (62,5%), a djevojke u umjetničkim školama (71,7%) i gimnazijama (62,7%). Visookobrazovane žene najčešće imaju diplome iz područja socijalne skrbi, obrazovanja, bioloških znanosti, društvenih i humanističkih znanosti, zdravstva, novinarstva i informacija, prava te umjetnosti. Najveća podzastupljenost žena u 2008. godini kod diplomiranih studenata/ica bila je u području računarstva (15%), inženjerstva (27%), arhitekturi i građevinarstvu (37%).

Zbog siromaštva i lošeg socijalnog stanja u ruralnim krajevima djevojke su ograničene u izboru zanimanja te manje odlaze na visoke škole.

U školskim udžbenicima još uvijek postoji značajna količina rodnih stereotipa što je utvrđeno i u istraživanju Ureda pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. Žene u tijelima odlučivanja sudjeluju u prosjeku sa svega 20% pri čemu je najlošija situacija u ruralnim općinama. U 106 općinskih vijeća (24,75% svih općinskih vijeća u Hrvatskoj) nije zastupljena ni jedna žena, a na izravnim izborima za izvršne funkcije na lokalnoj razini izabrana je samo 21 općinska načelnica (4,9%), 6 gradonačelnica (4,7%) i 1 županica (5%). Udio žena u Hrvatskom saboru stagnira zadnjih 10 godina, unatoč donesenim Zakonima i strategijama.

**Nakon 20
godina
tranzicije i
uvježbavanja
demokracije...**

...tražimo da ženska prava ne budu samo mrtvo slovo na papiru, i zato je potrebno:

- Osigurati puno ostvarenje zakonom zajamčenih prava svim ženama, bez iznimaka.
- Učinkovito provoditi antidiskriminacijsko zakonodavstvo i politike ravnopravnosti spolova, uz dosljednu primjenu sankcija za one koji ne poštuju zakonske odredbe.
- Stvarati rodno osviještene politike na svim razinama upravljanja, uz izradu rodnog proračuna te izdvajanje dostatnih sredstava za provođenje rodних politika.
- Sve nacionalne strategije i politike trebaju uključivati rodnu perspektivu.
- Institucije trebaju služiti građanima/kama, biti prilagođene stvarnom životu i potrebama ljudi te u skladu s modernim tehnološkim mogućnostima.
- Sustavno suzbijati korupciju i nepotizam koji najviše pogađa one najslabije u društvu.
- Osigurati puno ostvarenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava za žene s invaliditetom, žene pripadnice nacionalnih manjina i LGBTIQ osobe.
- Suzbijati i oštro kažnjavati svako pozivanje na nasilje i govor mržnje.
- Osigurati ravnomjeran regionalni razvoj te jednake ekonomske, socijalne i kulturne mogućnosti žena iz urbanih i ruralnih sredina, s posebnom pažnjom prema potrebama pripadnica manjinskih zajednica u područjima od posebne državne skrbi.
- Unaprijediti položaj azilantica i osoba sa supsidijarnom zaštitom kroz oblikovanje i provedbu integracijskih politika u području učenja hrvatskoga jezika, školovanja, zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja.

...tražimo socijalnu pravdu i jednake mogućnosti na tržištu rada, i zato je potrebno:

- Dosljedno provoditi zakonske odredbe koje zabranjuju spolnu diskriminaciju pri zapošljavanju i na radnom mjestu.
- Osigurati djelotvoran nadzor i kažnjavanje poslodavaca koji na razgovorima za posao postavljaju nedozvoljena pitanja, a zaštititi radnike/ce koji/e prijave poslodavce.
- Onemogućiti zlouporabu zapošljavanja na određeno vrijeme te mjerama politike zapošljavanja suzbijati rad na crno.
- Olakšicama i poticajima motivirati poslodavce da zapošljavaju dugotrajno nezaposlene i žene žrtve nasilja.
- Osigurati puno poštivanje radničkih prava - napose u trgovačkoj i drugim uslužnim djelatnostima.
- Jednaka plaća za rad iste vrijednosti ženama i muškarcima.
- Uskladiti obrazovni sustav s potrebama tržišta rada i ustanoviti program stipendiranja obrazovanja žena za zanimanja koja će im donijeti veće šanse za posao i karijeru.
- Poticati samozapošljavanje i fleksibilne radne angažmane uz primjerenu razinu socijalne sigurnosti. Osigurati poticajno okružje za poslodavce koji radnicama omogućuju fleksibilno radno vrijeme, nagrađivanje po obavljenom poslu, a ne samo vremenu provedenog na poslu, te rad od kuće kada to organizacija posla omogućava.
- Osigurati državne poticaje za usavršavanje ili stjecanje novih kvalifikacija radi povećanja zapošljivosti žena. Promovirati cjeloživotno učenje i fleksibilnost u promjeni karijere.
- Osigurati podršku ženama za poduzetničke projekte kroz ženske poduzetničke inkubatore, garancijske fondove i veći broj povoljnih kreditnih linija.
- Umirovljenicama osigurati dostojne mirovine usklađene s rastom plaća.

**...tražimo
ravnopravno
sudjelovanje
žena u javnom
i političkom,
a muškaraca
u obiteljskom
i privatnom
životu, i zato je
potrebno:**

- Stvarati društveno okruženje koje će poticati veće sudjelovanje muškaraca u kućnim poslovima i poslovima skrbi o obitelji.
- Uvesti obavezni roditeljski dopust za muškarce.
- Osigurati dovoljan broj javnih vrtića i njihovo radno vrijeme prilagoditi radnim obvezama roditelja.
- Osigurati ravnomjernu regionalnu rasprostranjenost javnih vrtića.
- Osigurati dnevne boravke za učenike nižih razreda osnovnih škola.
- Osigurati institucionalnu skrb za djecu žena koje aktivno traže posao.
- Osigurati i financijski podupirati programe za brigu o starijima i nemoćnima.
- Jasno javno podržati i jamčiti prava jednoroditeljskim, samohranim, istospolnim... obiteljima.
- Uravnotežiti zastupljenost žena i muškaraca u Saboru, Vladi, diplomaciji te upravnim i nadzornim odborima javnih poduzeća i institucija.

...tražimo kvalitetan javni zdravst- veni sustav te seksualna i reproduktivna prava i slobode, i zato je potrebno:

- Osigurati prometnu povezanost ruralnih područja sa županijskim općim bolnicama i prilagoditi radno vrijeme specijalističkih ambulanti.
- Povećati broj ginekoloških ambulanti, naročito u ruralnim krajevima, i opskrbiti ambulante stolovima za ginekološke preglede žena s invaliditetom.
- Rodilišta moraju trudnicama biti prijateljsko okruženje, a ženama treba osigurati mogućnost izbora načina praćenja trudnoće te načina i mjesta poroda.
- Ne smije se dovoditi u pitanje pravo žene da odlučuje o tome koliko će imati djece i kada će ih imati.
- Najmanje jedan tim u svakoj županijskoj bolnici mora biti spreman obavljati zahvate prekida trudnoće.
- Unaprijediti primarnu zdravstvenu zaštitu žena te raditi na prevenciji i edukaciji zdravih žena.
- U sustav obrazovanja uvesti predmet zdravstvenog i seksualnog odgoja i obrazovanja kako bi mladi imali provjerenе i znanstveno utemeljene informacije o seksualnom i reproduktivnom zdravlju.
- Poboljšati Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji propisivanjem obaveze oplodnje svih jajnih stanica dobivenih u jednom postupku hormonske stimulacije i zamrzavanja zametaka.
- Osigurati dosljedno provođenje Zakona o pravima pacijenata te provoditi redovite kampanje informiranja o pravima pacijenata.

...tražimo djelotvornu podršku ženama žrtvama nasilja, i zato je potrebno:

- Zakonski definirati i sankcionirati nasilje u partnerskim odnosima.
- Država treba ženama jamčiti sigurnost u kući i na javnim mjestima, što je moguće ako pod strogom kontrolom drži seksualne prijestupnike i osuđene nasilnike.
- Ženama žrtvama nasilja država mora jamčiti financijsku potporu kako bi mogle samostalno skrbiti za sebe i djecu nakon izlaska iz sigurne kuće.
- Osigurati sustavno i dostatno financiranje skloništa i savjetovališta, sukladno preporukama Vijeća Europe.
- Dodatno educirati zaposlene u sustavu socijalne skrbi, policiji i zdravstvene radnike/ce o socijalnim i psihološkim aspektima nasilja.
- Ustrojiti učinkoviti nadzor mogućega spolnog uznemiravanja na radnom mjestu i procesuiranje prijestupnika po hitnom postupku.
- Uspostaviti sustavnu edukaciju kao dio preventivnoga djelovanja protiv spolno/rodno uvjetovanog nasilja.

...tražimo obrazovanje oslobođeno stereotipa i predrasuda, i zato je potrebno:

- Ženska ljudska prava i rodna ravnopravnost moraju biti važan sastavni dio odgoja i obrazovanja o ljudskim pravima i građanskom društvu.
- Ravnopravnost spolova treba sustavno provoditi i promovirati od vrtića edukacijom djece, odgajatelja/odgajateljica i roditelja.
- Školski sustav mora ravnopravno tretirati dječake i djevojčice te ih poticati na ostvarenje njihovih maksimalnih potencijala.
- Potpuno ukloniti rodne stereotipe iz udžbenika, a edukacijom zaposlenih u školama ukloniti stereotipe u njihovim međusobnim odnosima, kao i u odnosima prema djeci i roditeljima.
- Dosljedno provoditi politiku ravnopravnosti spolova prilikom zapošljavanja u odgojno-obrazovnim ustanovama, kako bi se uravnotežio broj odgajatelja i odgajateljica, nastavnika i nastavnica.
- Poticati učenike i učenice na rodno netradicionalna zanimanja.
- Ustrojiti sustav stipendiranja koji će poticati djevojke iz ruralnih krajeva na visoko školovanje kako bi imale veću slobodu izbora zanimanja.

CeSi

BaBe!

Centar za građanske
inicijative Poreč
Centro per le iniziative
civili di Parenzo

Projekt 'Što žene žele? Ženski glasovi u parlamentarnim izborima 2011. godine' provodi se uz potporu Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH, Veleposlanstva Republike Francuske u Hrvatskoj i Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država. Nositeljica projekta CESI korisnica je institucionalne potpore Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva. Zahtjevi izneseni u Ženskoj platformi 2011. ne izražavaju nužno stavove i mišljenja navedenih institucija.

VLADA
REPUBLIKE
HRVATSKE
ured za
ravnopravnost
spolova

Liberté • Égalité • Fraternité
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

Ambassade de France en Croatie

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

